

LUNDS
UNIVERSITET

BESLUT

Diarienummer V 2024/1085

Datum 2024-08-29

Adressat

Utbildningsdepartementet

Rektor

Yttrande över delrapport för ansvarsfull internationalisering

Bakgrund

Lunds universitet har av Utbildningsdepartementet anmodats att yttra sig över delredovisningen av regeringsuppdraget att främja ansvarsfull internationalisering vid utbildnings-, forsknings- och innovationssamarbeten (U2023/02127). Universitetet avger följande yttrande.

Övergripande synpunkter

Internationellt samarbete är en nödvändighet för vetenskaplig utveckling och för att hantera våra gemensamma utmaningar. Dessa samarbeten behöver genomföras på ett ansvarsfullt sätt såsom att respektera mänskliga rättigheter, främja global utveckling, upprätthålla öppenhet, men även såsom att minimera säkerhetsrisker och andra risker för institutioner och individer samtidigt som projektresultat gynnas.

Universitetet välkomnar delredovisningen. Texten är informativ och ger en god lägesbild. Den lyfter även fram viktiga aspekter såsom behovet av internationella samarbeten och öppenhet för akademisk verksamhet samtidigt som nationell säkerhet ska stärkas.

Universitetet ställer sig bakom delrapportens förslag på ett system för ansvarsfull internationalisering i tre nivåer som tar hänsyn till ansvarsfördelningen mellan regering, myndigheter och lärosäten och som respekterar lärosätenas institutionella autonomi.

Synpunkter på beskrivningen av ansvarsfull internationalisering

Rapporten antyder att ansvarsfull internationalisering innebär ett ansvar för nationell säkerhet, skydd och gränssättning. Detta är i linje med regeringsuppdraget och logiskt som en följd av förändrade geopolitiska förhållanden. Universitetet anser dock att ett fortsatt arbete med ansvarsfull internationalisering behöver omfatta ett bredare perspektiv som omfattar ansvarstagande i en vidare bemärkelse. I en sådan bredare beskrivning ingår ansvar för att värna och främja mänskliga rättigheter, jämställdhet, mångfald, ekologisk och social hållbarhet samt global utveckling. Ett alltför stort fokus på nationell säkerhet riskerar att medföra en snedvriden syn på ansvarsfull internationalisering så att frågan blir en ren säkerhetsfråga och hanteras enkom med verktyg och åtgärder som hör till ett sådant synsätt.

En viktig utgångspunkt för ansvarsfull internationalisering är också de värderingar som universitet har enats om i bland annat Magna Charta Universitatum såsom akademisk frihet, institutionell autonomi och ansvar gentemot samhället. Sammantaget utgör dessa värden en förutsättning för goda, ansvarsfulla och säkra relationer inom internationella utbildnings-, forsknings och innovationssamarbeten.

Universitetet anser att ett fortsatt arbete med ansvarsfull internationalisering behöver värna och främja nödvändiga förutsättningar för högskolornas verksamhet och internationalisering såsom demokrati, en liberal grundsyn, pressfrihet och mänskliga rättigheter. Universitetet vill understryka att akademisk frihet, inklusive högskolornas autonomi, är fundamentalt för att kunna bedriva ansvarsfull internationalisering inom våra verksamheter.

Den definitionen av ansvarfull internationalisering som myndigheterna i uppdraget har tagit fram och utgått från omfattar flera viktiga aspekter. Universitetet anser dock att definitionen är både vag och otillräcklig vilket medför en risk att kommande förslag på

nationell policy och vägledande riktlinjer kan medföra minskad akademisk frihet. En tydligare definition behöver därför tas fram för det fortsatta arbetet.

Synpunkter på en tredelad struktur

Universitetet ställer sig bakom delrapportens förslag på ett system med tre nivåer och att en nationell policy och vägledande riktlinjer ska ha sin utgångspunkt i akademisk frihet och öppenhet. Högre utbildning och forskning är till sin natur internationell och internationella samarbeten en nödvändighet.

Universitetet anser att ett system med tre delar behöver främja och stödja lärosätens och forskares internationella samarbeten. Andelen internationella samarbeten som utgör en potentiell nationell säkerhetsrisk får bedömas som låg, och ett ökat fokus på säkerhetsrisker och riskhanteringsprocesser kan därför medföra att forskare väljer bort internationella samarbeten inom specifika områden eller med specifika länder vilket vore förödande för Sveriges långsiktiga konkurrenskraft.

De föreslagna nationella riktlinjerna beskrivs som vägledande samtidigt som de föreslås omfatta en rad lagar och förordningar som är tvingande och styrande. Universitetet föreslår att befintligt regelverk bryts ut till ett tydligt ramverk för att tydliggöra gränsen mellan å ena sidan de frågor inom vilka högskolor har handlingsfrihet och å andra sidan de frågor där högskolor och forskare inte kan göra fria val baserat på den egna riskanalysen. Lärosätens ansvar och befogenheter behöver tydliggöras.

Utvecklingen av riktlinjer bör ske nära den verksamhet som de riktar sig till för att bli meningsfulla och effektiva. Universitetet anser därför att vägledande nationella riktlinjer bör tas fram och beslutas av lärosätena som kollektiv. Viktigt är också att riktlinjerna följer subsidiaritetsprincipen och tar hänsyn till befintliga beslutsprocesser, kompetenser och strukturer.

Universitetet anser att nationella riktlinjer bör vara generiska eftersom lärosäten har olika förutsättningar och eftersom geopolitiska förutsättningar snabbt kan förändras. Att begränsa möjligheter till samarbete med exempelvis en lista av samarbetspartners eller länder vore olämpligt.

Universitetet anser att konsekvenserna av ett nationellt system för ansvarsfull internationalisering är otillräckligt beskrivna och bör utvecklas i det fortsatta arbetet.

Universitetet vill betona att arbetet med ansvarsfull internationalisering bör värna enskilda studenter som studerar ett ”känsligt ämne” och minimera risken för misstänkliggörande utan tillräckliga skäl.

Synpunkter på beskrivningen av säkerhetsskydd och skyddsåtgärder kopplat till verksamhetsskydd

Universitetet anser att fortsatt arbete med ansvarsfull internationalisering behöver dels korrigera sammanblandningar av begrepp gällande säkerhetsskydd och skyddsåtgärder kopplat till verksamhetsskydd, dels undvika förenklingar och undervärderingar om hur lagen om utländska direktinvesteringar berör universitet, enligt följande stycken.

Under ”*Säkerhetsskyddslagstiftningen syftar till att ge skyddsvärd information det skydd som krävs*” är punkt 4 otydlig och kan lätt feltolkas, och säkerhetsskydd riskerar blandas ihop med verksamhetsskydd och dess skyddsåtgärder. Punkten bör förtydligas och omformuleras till ”*Säkerhetsskyddslagstiftningen syftar till att ge säkerhetskänslig information det skydd som krävs*”.

Säkerhetsskyddslagstiftningen syftar endast till att skydda säkerhetskänslig verksamhet (och säkerhetskänslig information). Skyddsvärd information kan utgöras av säkerhetskänslig information då sådan är av betydelse för Sveriges säkerhet. Skyddsvärd

information i samarbeten är dock mer ofta skyddsvärd ur andra hänseenden. Listan behöver också kompletteras med en punkt som klargör att flera regelverk finns exempelvis genom ”Säkerhetsskyddslagstiftningen, MSB:s föreskrifter men också andra kompletterande regelverk inom flera olika områden syftar till att ge skyddsvärd information det skydd som krävs”.

Under *Granskning av utländska direktinvesteringar* anger delrapporten när det för lärosäten är relevant att beakta UDI-lagen. Delrapporten är begränsad till delar av lärosätets verksamhet som endast innefattar s.k. företagsentiteter. Dock kan andra delar av lärosätets verksamheter omfattas om man bedriver det som i lagen beskrivs som skyddsvärd verksamhet. Man skriver också att anmälningsplikt gäller då ett svenskt företag investerar i ett annat svenskt företag. Det man inte nämner är att även enkla bolag omfattas av lagen vilket träffar universitet i betydligt högre omfattning. När universitetet tillsammans med en eller flera externa parter ingår avtal om att samverka för ett gemensamt ändamål, tex i ett forskningsprojekt, uppstår ett enkelt bolag. Anmälningsplikten föreligger då oavsett om universitetet är värd eller koordinator eller endast deltar i någon annans projekt. Ett enkelt bolag är inte en juridisk person, men det har en avtalsrättslig betydelse för parternas inbördes förhållanden.

Delrapporten beskriver skyddsvärden på flera ställen. Inom kontexten ansvarsfull internationalisering vidgar man begreppet skyddsvärden från traditionellt kopplat till säkerhetskänslig verksamhet och säkerhetsklassificerad information till att även inkludera andra värden såsom ekonomiska värden, personal, studenter inklusive doktorander, känslig eller dyrbar utrustning/instrumentering, unika data eller forskningsresultat, varumärke eller rykte. Det är i sin ordning. Man nämner sedan begreppet säkerhetsskydd vilket handlar om att skydda information och verksamheter som är av betydelse för Sveriges säkerhet, dvs säkerhetskänslig verksamhet (som omfattas av säkerhetsskyddslagen). Vidare i texten hänvisar man till säkerhetsskydd i sammanhang när man inte avser säkerhetskänslig

verksamhet utan säkerhetsåtgärder (eller skyddsåtgärder) för att skydda skyddsvärden som finns utifrån den egna verksamhetens eller universitets perspektiv. Exempelvis nämns att säkerhetsskydd under resor för medarbetare generellt kan vara en utmaning och även IT-säkerhetsskydd när man egentligen avser (normala/allmänna) säkerhetsåtgärder. Denna sammanblandning av begrepp bör korrigeras så att begreppet säkerhetsskydd strikt används utifrån sin definition i säkerhetsskyddslagen.

Delrapporten tar upp att det för säkerhetsskydd gäller särskilda regelverk om aktiviteter berörs av säkerhetsskyddslagen, vilket är korrekt. Man skriver dock att ”Säkerhetsskydd är det sätt som information som omfattas av sekretess ska skyddas på” vilket inte är helt korrekt, mer korrekt är att skriva ”Säkerhetsskydd är det sätt som information som omfattas av sekretess enligt säkerhetsskyddslagen ska skyddas på”. Detta för att det finns andra typer av sekretess som inte omfattas av krav på säkerhetsskydd eftersom informationen i de fallen inte är säkerhetskänslig.

Avsnittet om informationssäkerhet handlar om systematiskt informationssäkerhetsarbete med utgångspunkt från MSB:s föreskrifter och inte utifrån informationssäkerhet för säkerhetskänslig verksamhet inom säkerhetsskydd utifrån säkerhetsskyddslagstiftningen. Begrepp och regelverk sammanblandas därmed eftersom informationssäkerhet inom säkerhetsskydd är ett av tre områden med säkerhetsskyddsåtgärder.

Förslag för en stödstruktur

Den stödstruktur som de utredande myndigheterna har i uppdrag att föreslå i kommande slutrapport, kommer att utgöra ett komplement till dels delrapportens förslag, dels befintligt system av regler, riktlinjer, värderingar, beslutsprocesser mm.

Universitetet anser att en stödstruktur bör utgöra en kunskapsbank genom att samla och eventuellt samordna den kompetens och erfarenhet som idag finns vid lärosätena, andra myndigheter och

organisationer, samt internationellt. Kunskapsbanken kan exempelvis omfatta kunskap om befintliga nationella avtal, överenskommelser eller politiska strategier i Sverige men även i samarbetslandet, inom EU och FN, eller inom internationella organisationer.

Universitetet anser att en stödstruktur inte ska föregå lärosätenas interna beslutsprocesser. En stödstruktur bör vara rådgivande och inte reglerande. En stödstruktur bör kunna besvara frågor under beredning av ärenden rörande ansvarfull internationalisering vid universitetet.

Universitetet anser att en stödstruktur inte får vara byråkratisk eller kostsam.

Beslut

Beslut att avge detta yttrande har fattats av undertecknad rektor i närvaro av förvaltningschef Susanne Kristensson efter hörande av representant för Lunds universitets studentkårer och efter föredragning av internationell koordinator Pär Svensson, sektionen Externa Relationer.

Erik Renström

Dokumentet är signerat digitalt, se slutet av dokumentet.